

ОБУЖАРСКА ПАРТИЗАНСКА РАДИОНИЦА У БАЈИНОЈ БАШТИ

Пре улаока партизана у Бајиу Башту септембра 1941. године имали смо у овом месту обућарску радњу у којој смо радили нас четири брата, наш отац и још пет радника. Неколико дана после ослобођења Бајине Баште позван сам да се јавим Рајаку Павићевићу. Тада ми је Рајак рекао да у Бајиној Башти треба да се формира неколико радионица, које ће снабдевати партизанске јединице и грађаиство. Мени је рекао да од радника и опреме из обућарске радње Нинчића треба да се постарам да се формира обућарака радионица.

Кренуо сам на извршење задатка. Из наше радње узели смо нешто алата, калупе и једну машину. Другу машину смо добили од Стаменка Веизовића, који је као стручни мајстор радио у радионици.

Партизанска обућарока радионица била је смештена у кући Раја Букашиновића, односно његовог зета Антона. Ја сам био руководилац те радионице, а политички комеоар радионице био је Аљо Акановић. У радионици је у прво време радило нас 17 обућара. Поред Аља Акановића и мене ту су радили још Стаменко Веизовић, Божо Карадаревић, Благоје Тришић, Драгомир Максимовић, Обрад Бкмешчић Лала, Милош Тешић Кузман, Миодраг Савић Жижа, Раде Чучковић, Смаил Карадаревић Мањо, Миле Игњић, Миленко Ђорђевић Шуљага, Драги Танасијевић, Божидар Нинчић Беко, Љубо Радосављевић и Југовић Милан Милцо.

Десетак дана по формирању радионице, пет обућарских радника из радионице отишло је у Четврту рачануку партизанску чету. Истовремено су остали обућари добили задатак да, поред рада у радионици, у току ноћи врше стражарску службу у вароши.

У прво време у обућарској радионици само омо поправљали обућу. Каоније омо почели да израђујемо и нову обућу, углавном војничке цокуле. Осим тога, правили смо опасаче и поправљали фишеклије. Материјал за радианицу набављали омо из различитих изво;ра. Најпре смо нешто материјала пренели из моје радње. Нешто смо добили и из радње браће Влада и Станимира Поповића. Од разних опанчара набавили смо ђон. Нешто материјала

прибавили смо путем конфискације од Тихомира Раделића. До-бијали смо понешто и од Команде места у Ужицу, а нешто омо куповали од сарача Давида Но-ваковића у Ужицу. Материјал су обично набављали Љубиша Нинчић, Зоран Дакић, Кикаи Ђенић и Лазо Тодоровић.

У саставу обућараке радионице, у двормшној згради, почела је да ради и опанчарска радионица, у којој је било 12 опанчарских радника, међу њима и три мајстора. Ту су радили: Богдан Севић, Тома Ђенадић, Недељко Тришић, Тадија Рабаоовић, Мијалило Савић, Милан Божић, Драгољуб Забуновић, Милојко Тришић, Де[^]симир Караклић, Илија Ордагић Муто, Михаило Миљивојевић Ранчић и Миленко Аксентијевић Новчић.

По одлуци Команде места, у Бајиној Башти је од радника из партизанских радионица формирана стална партизанска стража, у којој су од опанчарских радника били Здравко Средојевић Кећа, Милија Шибалић, Обрад Илић, Милан Божић, Михаило Савић, Десимир Караклић и Михаило Миљивојевић.

Да би се обезбедио материјал за прављење опанака, било је организовано и штављење кожа у сепијама приватних опанчара.

У обе радионице било је око 20 наоружаних радника, који су у прво време одржавали ноћну стражу код разних објеката. Сви су они формацијски припадали Радничкој чети, чији је командир био Рајко Јовановић, а политички комеар Мирко Петковић. Ова Рачанска чета улазила је у састав партизанске милиције и званично се звала Пета рачанска чета.

У време сукоба с Немцима и четницима један број радника из радионица одлазио је у неку од других рачанских партизанских чета и учествовао у борбама код Љубовије, Завлаке, Карана, Трешњице, Пожеге и на Ластри.

У јеку прве непријатељске офанзиве у борбу је отишло 29 радника из обућараке и опанчарске радионице. У обе радионице тада је остало овега 12 радника.

Кад је било јаоно да се немачка офанзива приближава Бајиној Башти, Команда места и Срески народнооолободилачки одбор у Бајиној Башти наредили оу руководиоцима и политичким комесарима радионица да изврше припреме за евакуацију. Претходно су Рајак Павићевић, Мијо Јовановић и Љубиша Тришић обавили разговоре са власницима кућа у које је требало сместити машине, животне намирнице, дуван, паиир и други материјал. Тада омо Аљо Акановић, Мирко Петковић, Тадија Рабасовић, Здравко Средојевић и ја извршили припреме за евакуацију. За евакуацију су била обезбеђена превозна средства. Исељавање смо вршили углавном увече, по мраку, јер је наређено да се чува у тајности место исељења робе и машина.

Евакуацију омо почели већ 16. новембра, одмах после бомбардовања Бајине Баште. Евакуација је завршена 27. новембра.

Обућарски материјал и текстилну робу отпремали омо у село Рачу и тамо их сместили у општинску зграду и манастирску механу. Прехрамбени артикли, шећер, брашно, маст, жито и друго такође смо допремили у Рачу, а касније у саиаторијум на Тари. Добар део обућарског материјала и текстила склоњен је у кућу Оветозара Крлића у Бесеровини. Нешто је пренето и у кућу Сретена Југовића из Бесероеине. Један део евакуисаних намирница и материјала склонили смо у кућу Јована Петровића из Раче, који је тада био борац у једној од рачанских партизанских чета. Дуван и цигарет-папир из Дуванке станице у Бајиној Башти сместили смо по кућама у Вишесави, Пилици, Рачи, Бесеровини и Солотуши.

После бомбардовања Бајине Баште болница је исељена у зграду Основне школе у Рачи.

По повлачењу партизаноких јединица и доласку Немаца и четника штово сав склоњени материјал четници су пронашли и опљачкали. Људе у чијем се кућама налазио тај материјал окупаторске власти су на разне начине малтретирале и приређивале им мкоштво разних непријатности.

Ратомир Миле НИНЧИЋ